

Sävelsirkku-raportti

Tiina Tapanila

Helsingin yliopiston koulutus- ja kehittämiskeskus Palmenia

Päijät-Hämeen ja Itä-Uudenmaan sosiaalialan osaamiskeskus Verso

Sisällys

Johdanto	3
Pilotoinnin lähtökohdat ja tavoitteet	3
Tavoitteiden toteutumisen arviointi	5
Viriketoiminta vanhustyössä	6
Ihmettelyä uuden teknologian äärellä	6
Sävelsirkku ja ”Savusirkka” soi	7
”Pysyimme hyvin rytmissä” – Sävelsirkku osana työntekijän arkea.....	8
Sävelsirkku osaksi viriketoimintaamme!	11
Lopuksi.....	12
Lähteet.....	13

Johdanto

Ikääntyvässä yhteiskunnassa teknologian kehittämiseksi asetetaan monenlaisia tavoitteita sosiaali- ja terveysalalla, myös vanhustyössä. Tällöin puhutaan usein hyvinvointiteknologiasta, jonka kehittämisen tavoitteina voidaan nähdä esimerkiksi turvallisuuden lisääminen, kotona asumisen tukeminen tai sosiaalisten suhteiden, virkistämisen ja viihtymisen mahdollistaminen. Vanhustyön ammattilaisen näkökulmasta kehittämisen tavoitteet voivat liittyä työn keventämiseen ja sen mielekkyyden lisäämiseen. (Topo 2007, Ahtiainen & Auranne 2007).

Teknologian toimivuus ja soveltaminen sosiaali- ja terveysalalla eivät kuitenkaan ole itsestäänselvyksiä kuten monissa kehittämishankkeissa on voitu kokea. Haasteet, joita on kohdattu, ovat liittyneet mm. teknisiin ongelmiin, perehdytyksen puutteellisuuteen, eettisiin kysymyksiin ja käyttäjänäkökulman sivuuttamiseen kehittämissuunnan eri vaiheissa. Tässä raportissa lähestyn teknologiapilottia käyttäjän ja käyttäjien muodostaman työyhteisön näkökulmasta ja kysyn, minkälaisia vaikutuksia vanhusten viriketoimintaa laitos- tai palveluasumisessa tukevan teknologian käyttöönotolla on ollut omaan työhön, ja miten henkilökunta ja asukkaat ovat siihen suhtautuneet.

Pilotoinnin lähtökohdat ja tavoitteet

Musiikin, tarinoiden ja liikuntatuokioiden kaltaisen viriketoiminnan avulla voidaan tukea ikääntyvän ja/tai dementoituvan henkilön psyykkistä, fyysistä ja sosiaalista toimintakykyä ja hyvinvointia. MARA-hankkeen hankesuunnitelmassa on mainittu: ”Sairaus vaikuttaa negatiivisesti sairastuneen ja läheisten mahdollisuuksiin osallistua kodin ulkopuoliseen sosiaaliseen elämään ja vaarantaa hyvän elämänlaadun. Dementoituneen toimintakyvyn säilymiseen ja omaishoitajan jaksamiseen voidaan vaikuttaa oikea-aikaisten kuntouttavien palveluiden avulla. Kehitetty teknologia voi olla tukemassa dementoitunutta henkilöä, omaista ja ammattihenkilöstöä. Tarvitaan kuitenkin kehittämistyötä, jonka avulla teknologian käyttö tulee luontevaksi osaksi dementoituneen henkilön ja omaisen arkea. Yhdessä dementiaa sairastavien henkilöiden, heidän omaistensa ja ammattihenkilöstön kanssa toteutettavien pilottikokeilujen avulla pyritään selvittämään teknologiasovellusten

käyttökelpoisuutta ja mahdollisuuksia dementiaa sairastavien kotihoidon tukena. Saatu kokemus voi toimia apuna yritysten ja palveluntuottajien tuotekehittämisessä.”

Sävelsirkku-äänipalvelu ja sen Äänivitamiini-konsepti tarjoavat välineen ennaltaehkäisevään ja kuntouttavaan vanhustyöhön. Sävelsirkun avulla henkilökunta voi pitää asukkaille virikkeellisiä ryhmätuokioita. Äänipalvelu sisältää mm. musiikkia, jumppia, pelejä, visailuja, muistelua, ajankohtaisohjelmia sekä uutisia ja tapahtumia vuosikymmenten varsilta. Ryhmänohjaaja voi koota palvelun sisältämistä ohjelmista omalle ryhmälleen soveltuvan reseptin. Sävelsirkun ei ole tarkoitus korvata jo olemassa olevaa viriketoimintaa, vaan tarjota siihen monipuolisuutta ja vaihtoehtoja, joita henkilökunnan on helppo soveltaa osana arkea. (ks. lisää www.audioriders.fi). Hankkeessa pilotoitiin Audioriders Oy:n Sävelsirkku-äänipalvelua ja Äänivitamiini-konseptia syksyllä 2007 kahdessa Lahden kaupungin vanhusten hoidon yksikössä, joista toinen tarjoaa laitospalvelua ja toinen avohoidollista palveluasumista.

Sävelsirkku-ääniohjelmien käyttöä vuorovaikutuksen apuvälineenä vanhustyössä on tutkittu sekä Suomessa että EU-rahoitteisessa hankkeessa EU eContent Project, Sound Vitamins for the Elderly (North 2002). Merja Saarelan (1999) tutkimuksessa Sävelsirkkua kuunneltiin pitkäaikaishoitoyksiköissä, päivätoimintayksiköissä ja dementiayksikössä. Vanhusten mieliala ja vireystila kohosivat erityisesti kertavaikutuksina, ja pitemmällä aikavälillä tietojen ja taitojen palautumisen myötä havaittiin myös pysyvämpää mielialan muutosta ja aktiivisuuden lisääntymistä. Tämä raportti keskittyy etenkin henkilökunnan kokemuksiin ja arvioihin teknologian soveltuvuudesta heidän omaan työhönsä.

Molempien pilottiyksiköiden henkilökunta lähti innolla mukaan kehittämään asukkailleen suunnattua viriketoimintaa osallistumalla kahteen pilotoinnin alkuvaiheessa järjestettyyn koulutukseen. Kouluttajana toimi Audioriders Oy:n yhteyspäällikkö Eija Lämsä, ja koulutukseen osallistui yhteensä yhdeksän henkilökunnan jäsentä sekä lisäksi kolme hankkeen työntekijää. Koulutuksessa harjoiteltiin Sävelsirkun käyttöä ja reseptien tekemistä käytännössä, keskusteltiin Sävelsirkun käytöstä ryhmänohjauksen tukena sekä tehtiin molemmille yksiköille omat pilotointisuunnitelmat sisältäen yksikkökohtaiset tavoitteet. Tavoitteiksi asetettiin vastausten saaminen kysymyksiin: mitä uutta Sävelsirkku voi tuoda viriketoimintaan, ja miten myös muut henkilökunnan jäsenet saataisiin mukaan oh-

jaamaan viriketuokioita? Tavoitteiden saavuttamisen myötä viriketuokiot toivottiin saata-
van vielä nykyistä tiiviimmin osaksi arkea.

Sävelsirkun ja Äänivitamiini -konseptin pilotoinnin tavoitteena on:

- selvittää Sävelsirkku -ääniohjelmien käyttökelpoisuutta ja mahdollisuuksia vanhusten / dementoituvien henkilöiden kuntouttavan hoidon tukena
- rohkaista henkilöstöä käyttämään teknologian tarjoamia mahdollisuuksia virike-toiminnassa
- kokeilla ja kehittää helposti toteutettavia ja monistettavia toimintatapoja kuntout-tavien viriketuukioiden toteuttamiseksi sekä laitos- että avohoidossa Sävelsirkun avulla
- selvittää työtavan omaksumista ja kehittää Sävelsirkun käyttöönoton toimintamal-lia, joka mahdollistaisi Sävelsirkun mahdollisimman helpon käyttöönoton eri yksi-köissä

Tavoitteiden toteutumisen arviointi

Arvioinnin tavoitteena on selvittää, toteutuivatko pilotoinnille asetetut tavoitteet sekä ke-rätä tietoa uuden teknologian käyttöönoton prosessista henkilökunnan kokemusten avul-la. Arviointitiedon tuottamisessa suurin rooli on uuden teknologian käyttöön ottajilla eli pilottiyksiköiden henkilökunnalla. Syksyn ajan he pitivät kirjaa Sävelsirkun käytöstään sekä täyttivät palautelomakkeen lähes jokaisen pitämänsä tuokion jälkeen. Hankkeen korkeakouluharjoittelijana kokosin ja analysoin aineiston sekä keräsin henkilökunnan kokemuksia haastatteleamalla heitä. Minulla oli mahdollisuus vieraillla viriketuukiossa toi- sessa pilointiyrityksistä ja saada näin kokemuksellinen kuva Sävelsirkun käytöstä. Pi- lottiyksiköiden esimiehiltä sain palautteen pilotoinnin loppuvaiheessa lähettämäni sähkö- postikyselyn välityksellä. Tässä raportissa en erottele kahden erityyppisen vanhusten- hoidon yksikön henkilökunnan kommentteja, sillä palaute on pääosin ollut samansuun- taista.

Lyhyen pilointivaiheen vuoksi arviointi keskittyy sen loppuvaiheeseen, joskin palaute- lomakkeiden avulla tietoa on voitu kerätä heti ensi kokemuksista lähtien. Lomakkeilla kerätty tieto koskee tuokioiden sisältöä sekä ohjaajan päällimmäisiä tuntemuksia ja ha- vaintoja ohjaustilanteen jälkeen. Haastatteluaineiston avulla on mahdollista saada tar-

kempaa tietoa teknologian käyttöönottovaiheesta haasteineen sekä työyhteisön motiiveista uuden teknologian käyttöönoton opetteluun. Esimiehet arvioivat teknologian käyttöönottoa oman yksikkönsä näkökulmasta. Viriketuokion havainnointi tuotti tietoa tuokioiden tunnelmasta ja ilmapiiristä ulkopuolisen silmin.

Viriketoiminta vanhustyössä

Viriketoiminnan yhtenä tavoitteena nähdään osallistumisen ja osallisuuden mahdollistaminen ja sen myötä toimintakyvyn tukeminen. Vanhusten ja dementoituvien hoitotyössä viriketoiminta on osa kuntouttavaa työtä, jonka avulla pyritään vahvistamaan vanhuksen jäljellä olevia kykyjä ja taitoja sekä antamaan tilaisuuksia onnistumisen kokemuksille minä-käsityksen ja itsetunnon vahvistamiseksi (Heimonen & Voutilainen 1998, 7). Lisäksi siinä korostuvat dementoituvan yksilöllisyyden tunnustaminen ja kunnioittaminen, hänen itsenäisyytensä tukeminen sekä hoitotyön tavoitteellisuus, suunnitelmallisuus ja systemaattisuus (Lundgren 1998, 13).

Musiikkia, laulua, liikuntaa ja esimerkiksi muistelua sisältävissä ryhmätuokioissa yhdistyvät kuntoutuksen fyysiset, psyykkiset ja sosiaaliset tavoitteet. Tuloksellisen vanhusten ja dementoituvien hoitotyön takaamiseksi tulisi ryhmänohjaukselle ja viriketoiminnalle löytää tilaa hoitotyön arjessa. Molemmat pilotointiyksiköt lähtivät innolla kehittämään jo varsin aktiivista viriketoimintaansa. Tavoitteikseen henkilökunta asetti viriketoiminnan monipuolistamisen ja koko henkilökunnan innostamisen mukaan viriketoiminnan järjestämiseen.

Ihmettelyä uuden teknologian äärellä

Sävelsirkun käytön opettelu ja ensimmäiset kokemukset

Syyskuun 2007 lopulla kokoonnuimme yhteen opettelemaan Sävelsirkun käyttöä. Mukana oli pilotointiin osallistuvien yksiköiden henkilökuntaa, hankkeen työntekijöitä ja kouluttajana Audioridersin yhteyspäällikkö Eija Lämsä. Suurimmalle osalle osallistujista Sävelsirkku oli täysin uusi tuttavuus. Henkilökunta kertoi tulleensa koulutukseen avoimin mielin ilman sen suurempia ennakko-odotuksia ja lähinnä katsomaan mistä on kyse. Osa yllättyi teknologian yksinkertaisuudesta viitaten siihen, että laite koostuu vain kauko-

ohjaimen tapaan toimivasta paneelista ja kaiuttimesta. Ohjelmat kaiuttimeen ladataan tietokoneeseen yhdistettävän kaapelin välityksellä.

Koulutukseen osallistujat pääsivät itse testaamaan laitetta mm. mielikuvajumpan tahdissa ja kokeilemalla paneelin eri nappuloiden toimintoja. Hämmennystä tuotti lähinnä kaiuttimiin ladattavien ohjelmien valtava määrä. Ohjelmien lataamista ja reseptien tekemistä harjoiteltiin toisella koulutuskerralla, jota ennen molemmissa pilotointiyksiköissä oli jo kehitetty Sävelsirkkua ensimmäisiä kertoja.

Sävelsirkku-paneeli

Ensimmäisinä kokemuksina Sävelsirkkusta olivat asukkaiden ihmetys ja ihastus sekä laitteen käytön helppous, vaikka käyttöön ryhtyminen oli aluksi tuntunut hieman epävarmalta. Tuokion pito oli onnistunut hyvin myös kokonaan ilman etukäteisvalmisteluja, ja asukkailta saatu palaute oli myönteistä. Asukkaat olivat tuoneet tuokioihin paljon omia kokemuksiaan ja eläytyneet mukana. Ensimmäisillä kerroilla yhdessä oli laulettu, naurettu, pelattu, tanssittu, jumpattu, muisteltu ja vietetty hartaushetkeä.

Sävelsirkku ja ”Savusirkka¹” soi

Tuokioiden sisällöt ja asukkaiden osallistuminen

Reilun kolmen kuukauden pilotointijakson aikana yksiköissä järjestettiin yhteensä kolmenkymmentä tuokiota, joissa hyödynnettiin Sävelsirkkua. Lisäksi Sävelsirkku on soinnut useita kertoja itseksensä ilman ohjaajaa soittaen mm. ikivihreitä asukkaiden yhteistiloissa. Molempien yksiköiden joulujuhlassa hyödynnettiin Sävelsirkkun ohjelmia kuten jouluaiheisia yhteislauluja ja tarinoita yhdistäen niitä luontevasti osaksi muuta ohjelmaa. Kaikkien ohjattujen tuokioiden yhteenlaskettu asukkaiden osallistujamäärä lähenee kolmea sataa.

Tuokioissa suosittiin ylivoimaisesti eniten Sävelsirkkun musiikkiohjelmia kuten yhteislauluja, hengellistä musiikkia ja joululauluja. Toiseksi suosituimpia olivat erilaiset liikunta-

¹ Palvelutalon asukkaat ovat alusta asti puhuneet Sävelsirkkusta leikkisästi Savusirkkana, jonka nimityksen henkilökuntakin nopeasti omaksui. Sävelsirkku tuli osaksi yksikön arkea, mutta myös osaksi henkilökunnan ja asukkaiden yhteistä kieltä.

ohjelmat kuten mielikuvajumppat, jotka veivät osallistujat mm. kesäisille uinti- ja kalastusreissuille, joihin eläydyttiin soutamalla ja virvelöimällä aaltojen liplattaessa. Ajankohtaisia ohjelmia, tarinoita ja muisteluita sekä pelejä ja tietokilpailuja kuunneltiin myös ahkerasti. Hengellisiä tuokioita järjestettiin etenkin toisessa pilotointiyksikössä, jossa ne saivatkin suuren suosion. Henkilökunta käytti monipuolisesti kaikkia Sävelsirkun ohjelmaosioita, joista monia useimmiten hyödynnettiin yhden tuokion aikana.

Sävelsirkun avustuksella pidettyihin tuokioihin osallistuttiin ahkerasti kukin omalla tavallaan. Myös yleensä hiljaisemmat asukkaat osallistuivat aktiivisesti yhteislauluihin rohkempien innostuessa esittämään lauluja muiden kuunnellessa yleisönä. Onnistumisen kokemuksia asukkaat saivat henkilökunnan mukaan etenkin pelejä ja tietokilpailuja pidettäessä, kun arvuuteltiin esimerkiksi erilaisia arkiaskareiden ääniä. Tarinat herättivät keskustelua ja muistelua oman elämän varrelta. Riemukkaimmissa tuokioissa vuodatettiin ilon kyyneleitä, kun taas hartaammissa tuokioissa tunnelma oli liikuttunut ja rauhallinen. Palautelomakkeissa eniten käytetyimpiä ilmaisuja olivat yhdessä laulaminen, nauru, ilo, keskustelu, muistelu, yhdessä jumppaaminen ja rauhoittuminen.

Tuokioiden ilmapiiriä kuvailtiin palautelomakkeissa mitä moninaisimmilla sanoilla. Niihin kuuluivat mm. innostunut, iloinen, hilpeä, leikkisä, hupaisa, leppoisa, rento, reipas, virkeä, laulavainen, vapautunut, spontaani, kotoisa, viihtyisä, mukava, rauhallinen, levollinen, harras, tunnelmallinen, haikea, toisia kunnioittava, toisia kannustava, läheinen, yhteisöllinen, yhdistävä, liikuttava, tunnepitoinen, keskittynyt, kiinnostunut, tyytyväinen, keskusteleva, muisteleva.

”Pysyimme hyvin rytmissä” – Sävelsirkku osana työntekijän arkea

Otsikon mukaisen kommentin sai eräs pilotointiin osallistunut hoitaja asukkaan osoittamana kiitoksena onnistuneesta yhteislaulutuokiosta. Moni Sävelsirkun käyttäjä toi esiin tärkeänä hyötynä juuri sen, että musiikin otto osaksi tuokioita onnistuu nyt luontevasti vähäisemminkin laulajan taidoilla. Samalla mielekkyys omaa työtä kohtaan lisääntyy, kun voi tuottaa iloa asukkaiden arkeen. Kynnys tuokion ohjaamiseen on monen mukaan madaltunut, samoin kuin on mahdollistunut uudenlaisten tuokioiden kuten hengellisten hartaushetkien pitäminen. Raamatunkohdat ja niihin sopivat virret ja rukoukset löytyvät Sävelsirkun resepteistä valmiina.

Työntekijät raportoivat hyvää mieltä ja rauhallisuutta tuottaneiden tuokioiden tuoneen rauhallisuutta myös asukkaiden loppupäivään. Leppoisa tunnelma taas jatkui usein myös tuokion loputtua, ja osalla asukkaista oli laulu herkässä vielä pitkään tuokion jälkeinkin. Tuokiot tuottivat iloa ja virkistystä koko ryhmälle työntekijät mukaan lukien. Onnistunut ryhmätuokio ja sen myötä asukkaiden tyytyväisyys helpottaa henkilökunnan työtä niin viriketuokioiden aikana kuin niiden ulkopuolella. Viriketuokio kokoaa asukkaita yhteen, jolloin osa henkilökunnasta voi tilanteen mukaan hoitaa muita työtehtäviä, kun samanaikaisesti osa ohjaa ryhmää. Asukkaiden tyytyväisyys ja virkeys tuokioiden jälkeen tukee vuorovaikutusta asukkaan ja työntekijän välillä, mikä tuo helpotusta työhön.

Henkilökunta nosti yksimielisesti esiin ajan säästymisen yhtenä Sävelsirkun eduista. Vaikka alkuvaiheessa aikaa täytyi käyttää laitteen opetteluun, oli sitä sen jälkeen mahdollista soveltaa ryhmätilanteissa jopa ilman etukäteisvalmisteluja. Useimmiten yksittäisen tuokion valmisteluun käytettiin aikaa 10–15 minuuttia. Seuraavaksi yleisimmät valmisteluun käytetyt ajat olivat noin puoli tuntia tai ei ollenkaan. Puolta tuntia kauemmin valmistelu-aikaa oli vienyt vain muutama tuokio.

Puolen tunnin tai tätä vähäisempi tuokion suunnitteluun käytetty aika vaikuttaa vähäiseltä verrattuna siihen, että ohjaaja etsii kaikki tuokioon tarvittavat materiaalit itse. Sävelsirkku soittaa aiheita joka lähtöön, joten tuokion tietosisältö ei jää ryhmänohjaajan vaaraan. Monesti tuokioissa uutta oppivat sekä ryhmäläiset että ohjaaja. Joskus asiat ovat tutumpia elämäkokemusta kartuttaneille ryhmäläisille kuin heitä nuoremmalle ohjaajalle. Monipuolisesta sisällöstään huolimatta Sävelsirkun käyttö ei ole tarkoittanut aikaisemman viriketoiminnan ja siinä käytettyjen menetelmien unohtamista, vaan uutta on yhdistetty aikaisemmin hyviksi todettuihin toimintoihin kuten kuvien käyttöön, kitaran soittoon ja askarteluun.

Laitteen käytön opetteluun ei tarvinnut kuluttaa paljon aikaa, ja myös ne, jotka eivät osallistuneet koulutukseen, oppivat sen käytön nopeasti. Tasapuolisuuden nimissä olisi toivottu perehdytystä Sävelsirkun käyttöön myös muille henkilökunnan jäsenille. Osittain näin oli tehtykin koulutuksessa olleiden esitellessä laitteen toimintoja yhteisesti muille henkilökunnan jäsenille. Alussa laitteen käyttö oli useimpia vähän jännittänyt, mutta alkujännityksestä selviytyttyä käyttö sujui hyvin, eivätkä pienet erheet kuten väärän napin painaminen, tuoneet tuokioiden kulkua haittaavia ongelmatilanteita. Sävelsirkun helppo-

käyttöisyyttä keuhuttiin, mutta osa kaipasi käyttöä helpottavaa ohjelmien selausmahdollisuutta myös taaksepäin, kun se tällä hetkellä on saatavilla vain eteenpäin.

Sävelsirkun käytön ja yleensäkin viriketoiminnan tärkeimpänä tavoitteena henkilökunta näkee ilon tuottamisen asukkaille. Yhteiset hetket nähdään yhteisöllisyyden vahvistajina ja mahdollisuutena sellaiseen vuorovaikutukseen henkilökunnan ja asukkaiden välillä, jota ei muuten työssä syntyisi. Asukkaat näkevät viriketoiminnan ohjaajat uudessa valossa, kun he heittäytyvät yhdessä asukkaiden kanssa ihmettelemään ja keskustelemaan Sävelsirkun ohjelmien innoittamina. Työntekijät eivät näin enää näyttäytyä asukkaille ”vain” hoitajina, vaan myös tavallisina ihmisinä, kuten eräs asukas oli asian ilmaissut. Yhdessä tekeminen ja kokeminen luovat yhteisöllisyyttä ja tekevät henkilökunnan ja asukkaiden vuorovaikutussuhteesta tasa-arvoisen.

”Tätä voisi tehdä työkseen”. Näin raportoi yksi Sävelsirkkua käyttäneistä hoitajista. Kommentin voi nähdä ainakin kahdesta näkökulmasta. Puhtaasti myönteisestä näkökulmasta katsoen kommentti kertoo työntekijän innostuneisuudesta viriketuokioiden pitämiseen ja onnistumisesta siinä. Ehkä tarkoittamattakin tämä kommentti kätkee sisäänsä toisen näkökulman. Vaikka virikkeellisyys ja toiminnalliset menetelmät nähdään osana vanhustyötä ja sen menetelmiä, arjen käytännöissä sillä ei välttämättä ole samanlaista arvostusta kuin muulla työllä tai sitä ei nähdä laisinkaan varsinaisena työnä. Kiireisessä arjessa virikkeellisyys saattaa olla se, josta ensimmäisenä joudutaan tinkimään. Virikkeellisyydestä tulee jotain ylimääräistä, jota tehdään, jos on aikaa. Resursien ollessa vähäiset ajan käyttäminen viriketoiminnan suunnitteluun ja toteuttamiseen saatetaan työyhteisön sisällä nähdä ristiriitaisena.

Kun virikkeellisyys nähdään kiinteänä osana arkea ja tasa-arvoisessa asemassa muun työn rinnalla, koko työyhteisö ottaa vastuuta sen toteuttamisesta. Yksittäisen työntekijän kohdalla tämä voi tarkoittaa viriketuokioiden pitämistä, mutta myös sitä, että tukee viriketoimintaa järjestävää työtoveriaan esimerkiksi luomalla puitteet toiminnan suunnittelulle ja toteuttamiselle yhdessä ryhmänohjaajan kanssa. Yksi ilahduttavimmista haastatteluilta esiin nousseista palautteista oli, että Sävelsirkun pilotointi toi viriketoiminnan näkyvämmäksi osaksi työtä ja nosti sen arvostusta muun työn rinnalla.

Sävelsirkku osaksi viriketoimintaamme!

Henkilökunnan esittämiä toiveita ja niiden perusteluja

Kaikki pilotointiin osallistuneet henkilökunnan jäsenet toivovat Sävelsirkun kuuluvan osaksi yksiköidensä viriketoimintaa myös jatkossa. Lyhyen pilotointijakson vuoksi Sävelsirkusta ei vielä ehtinyt tulla koko henkilökunnan käyttämä työväline, mutta suurin osa henkilökunnasta on kiinnostunut sen käytön opettelusta. Sekä palvelutalon yksikön johtaja että dementiaosaston osastonhoitaja näkevät työntekijöiden olevan innostuneita käyttämään laitetta, ja kannattavat viriketoiminnan kehittämistä ja monipuolistamista.

Sävelsirkku soveltuu osaksi viriketoimintaamme, koska

1. sen avulla on mahdollista tuoda **pienellä vaivalla suurta iloa ja virikkeitä asukkaiden arkeen**. Mielekkään tekemisen ja osallistumisen mahdollisuuksien tarjoaminen näkyy asukkaiden tyytyväisyytenä ja hyvinvointina.
2. tuokioiden suunnittelu ja pito Sävelsirkun avulla **säästää aikaa**. Materiaalin perässä ei tarvitse juosta, kun kaikki löytyy samasta paikasta, ja yhdistäminen jo olemassa oleviin menetelmiin ja materiaaleihin onnistuu vaivatta.
3. **kynnys tuokion pitämiseen on matala** etenkin, jos aikaisempaa ohjaajakokemusta ei vielä ole paljon tai jos ei ole ollut aikaa tehdä etukäteisvalmisteluja.
4. se antaa mahdollisuuden ohjaajan pitää **tuokioita, joihin omat taidot eivät aikaisemmin ole tuntuneet riittävän**. Esimerkiksi musiikin ja hengellisyyden tuominen mukaan tuokioihin on osoittautunut Sävelsirkun avustuksella luontevaksi.
5. laitteen käyttö on **helppoa ja yksinkertaista**, eikä sen opetteluun kulu paljon aikaa.
6. sen sisältämät ohjelmat ovat **monipuolisia**, jolloin mitä erilaisimpien aiheiden käsittely tuokiossa onnistuu vaivatta.

7. **vuorovaikutus asukkaiden ja henkilökunnan jäsenten välillä syventyy ja tulee tasavertaisemmaksi**, kun ryhmäläiset ja ohjaaja tekevät ja oppivat yhdessä. Ohjaaja oppii tuntemaan asukkaat uudella tavalla, samoin kuin asukkaat näkevät hoitajista uusia puolia.
8. Sävelsirkun käyttö **helpottaa muuta työtä**. Tuokion aikana osalle henkilökunnasta jää aika tehdä muita työtehtäviä. Tuokion tunnelman vaikutukset näkyvät myös loppupäivässä esimerkiksi asukkaiden rauhallisuutena ja tyytyväisyytenä, mikä tuo mielekkyyttä työhön kokonaisuutena.
9. se soveltuu **joustavasti** erilaisiin tilanteisiin ja erilaisten ryhmien kanssa käytettäväksi.
10. se **vahvistaa viriketoiminnan merkitystä työssä** ja tekee siitä koko työyhteisön yhteisen asian.

Lopuksi

Sävelsirkun pilotoinnin tulokset ovat rohkaisevia. Lyhyestä toteutusajasta ja suhteellisen vähäisestä laitteen käyttöön kouluttamisesta huolimatta henkilökunta omaksui Sävelsirkun tiiviiksi osaksi yksikkönsä viriketoimintaa. Henkilökunnalla oli käytettävissään hankkeen työntekijöiden sekä Audioriders Oy:n tuki kaikissa pilotointiin ja laitteen käyttöön liittyvissä asioissa. Kokemusten kerääjän roolissa yritin olla mahdollisimman hyvin perillä siitä, mitä pilotointiyksiköissä syksyn aikana tapahtuu, jotta osaisin olla tukena ongelmien ilmaantuessa. Suurin merkitys pilotoinnin onnistumisessa oli kuitenkin työyhteisöjen omalla keskinäisellä toiminnalla ja suunnittelulla sen suhteen, miten Sävelsirkku käytetään. Työyhteisössä osa otti päävastuun ohjelmien lataamisesta muiden keskittyessä laitteen käytännön hyödyntämiseen. Sävelsirkku ja sen Äänivitamiini -konsepti osoittautuivat helposti sekä vanhusten avo- että laitospalveluissa hyödynnettäviksi työvälineiksi sekä joustavasti erilaisiin viriketuokioihin soveltuviksi, oli kyse sitten arjesta tai juhlasta, tai ehkä useimmiten näiden yhdistämisestä.

Lähteet

Ahtiainen, Maritta & Auranne, Katri (2007) Hyvinvointiteknologian määrittely ja yleisesittely. Teoksessa Suhonen, Liisa ja Siikanen, Tiina (toim.) Hyvinvointiteknologia sosiaali- ja terveysalalla – hyöty vai haitta? Sarja C, osa 26. Lahden ammattikorkeakoulu.

Audioriders Oy:n kotisivut osoitteessa www.audioriders.fi.

Heimonen, Sirkkaliisa ja Voutilainen, Päivi (1998) (toim.) Kuntouttava työote dementoituvien hoitotyössä. Helsinki: Kirjayhtymä.

Lundgren, Jarna (1998) Kuntouttava työote dementoituvien hoitotyössä. Teoksessa Heimonen, Sirkkaliisa & Voutilainen, Päivi (toim.) Kuntouttava työote dementoituvien hoitotyössä. Helsinki: Kirjayhtymä.

North, Adrian (2002) EU eContent Project. Sound Vitamins for the Elderly. Final Report.

Saarela, Merja (1999) Sävelsirkku. Ääniohjelmat vuorovaikutuksen ja toimintakyvyn ylläpitämisen apuvälineenä vanhustyössä. Raportti nro 3/1999. Vanhustyön keskusliitto.

Topo, Päivi (2007) Hyvinvointiteknologiaa iäkkäille käyttäjille – eettisiä pohdintoja. Teoksessa Suhonen, Liisa ja Siikanen, Tiina (toim.) Hyvinvointiteknologia sosiaali- ja terveysalalla – hyöty vai haitta? Sarja C, osa 26. Lahden ammattikorkeakoulu.